

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет

Кафедра конституційного,
адміністративного та фінансового
права

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Господарське право»

на тему:

«Правовий статус холдингових компаній»

Студента 3 курсу групи ПР - 31
Галузь знань 0304 «Право»
Напрямок підготовки 6.030401
«Правознавство»
Щепанюка Ю.Ю.
Керівник: викладач Длугопольська Т.І.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

ТЕРНОПІЛЬ – 2017

ЗМІСТ

Вступ.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ І ХАРАКТЕРИСТИКА ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ.....	4
1.1 Поняття та теоретична сутність холдингових компаній.....	4
1.2 Види холдингових компаній та їх характеристики.....	10
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ, ДІЯЛЬНОСТІ І ЛІКВІДАЦІЇ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ.....	14
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	20
3.1 Заходи щодо поліпшення функціонування холдингових компаній.....	20
3.2 Проблемні питання правового регулювання діяльності холдингових компаній в Україні.....	22
Висновки.....	24
Список використаних джерел.....	28

ВСТУП

Актуальність теми. У зв'язку з поетапним розвитком ринкових відносин в Україні розвиваються і різні види підприємницької діяльності. Тому щоб успішно працювати в умовах ринкової конкуренції та реалізовувати значні фінансово-промислові проекти підприємствам уже недостатньо існування в окремих формах розрізнених господарських товариств, і у зв'язку з цим вони намагаються здійснювати об'єднання за відповідними принципами. Саме одним із цих критеріїв є створення холдингових компаній, які наділені певними перевагами.

Переваги холдингів є у тому що вони забезпечують стійкість бізнесу. Також холдингові компанії забезпечують економію управлінських витрат і забезпечують відповідну конфіденціальність у процесі здійснення діяльності.

Холдингові компанії, що створені у відповідному порядку відіграють важливу роль як одна із провідних організаційно-правових форм управління майном. Холдингові компанії здійснюють збереження великих підприємств, сприяють зміцненню коопераційних зв'язків, залученню нових інвестицій, збільшенню конкурентоспроможності багатьох видів продукції.

Дану тему у всіх її аспектах досліджували такі вчені як С. Авдашева, Ю. Вінслав, О. Білецький, М. Голубєв, В. Дементьєв, Н. Дехтяр, І. Зятковський, О. Пасхавер, Н. Пігуль, О. Сафронова, М. Тополь, Г. Уманців, А. Храброва, І. Шиткіна, М. Шомін та інші. У своїх працях вони глибоко і точно аналізують всі суспільно-правові процеси і дають систематизовану правову оцінку діяльності відповідних холдингових компаній. В той час, теперішні вчені з господарського права зазначають, що національне законодавство, що регулює діяльність холдингових компаній має певні проблемні елементи, перш за все пов'язаних з дотриманням у правовому просторі економічної конкуренції, що ще більше систематизовує прагнення до розкриття її проблемних аспектів

Мета дослідження – полягає в теоретичному аналізі аспектів діяльності холдингових компаній.

Об'єкт дослідження – холдингові компанії. **Предмет дослідження** – законодавче регулювання діяльності холдингових компаній.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ І ХАРАКТЕРИСТИКА ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ

1.1 Поняття та теоретична сутність холдингових компаній

Існування різного роду капіталів та виробництва приводять не тільки до утворення монополій, але і до появи в господарському житті різного роду об'єднань юридично самостійних суб'єктів, зв'язаних відносинами економічної залежності. Такі об'єднання називаються по-різному: «пов'язані підприємства», «системи компаній», «товариства другої ступіні», а також «групи компаній» чи просто «групи». Сутність групи полягає в тім, що ця економічна єдність дозволяє мати контроль над активами, що не знаходяться у власності, з меншими господарськими ризиками. Група має істотні переваги перед іншими способами концентрації капіталу, наприклад, у порівнянні з поглинаннями, злиттями юридичних осіб.

На даний момент однією з основних або можна також стверджувати що основною гілкою міжнародного бізнесу є посилення багатоманітних процесів, яке виникло в результаті відповідних процесів такий як рух капіталів і процесів пов'язаних , технологічних ресурсів, трудової сили тощо. Багатоаспектна інтернаціоналізація відбувається як на рівні інтеграції національних економічних комплексів, так і в комерційному середовищі. До того ж в крайньому випадку частіше мова йде про «транснаціоналізацію», тоді як терміном «інтернаціоналізація» частіше називають процеси інтеграції на державному рівні, зміцнення глобальної взаємозалежності і утворення регіональних економічних угруповань. Транснаціоналізація в господарській сфері може виникати різними методами. Так, звичайним для певних століть і історично основним інструментом створення міжнародних комерційних структур варто відмітити шлях акціонування. Засобами транснаціоналізації є процеси злиття і поглинання виробничих, комерційних структур. Транснаціоналізація володіє 2 головних механізму інтернаціонального з'єднання економічних потенціалів комерційних структур - злиття а також поглинання таких старуток .

Тому поняття “холдинг” можна визначити виходячи з ГПУ а також ЗУ «Про холдингові компанії в Україні». Згідно з ГПУ Холдингова компанія - публічне акціонерне товариство, яке володіє, користується, а також розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств (крім пакетів акцій, що перебувають у державній власності).

Стаття 1 Закону України "Про холдингові компанії в Україні" (далі - Закон про холдинги) визначає холдингову компанію як господарське товариство, холдинговим корпоративним пакетом акцій (часток, паїв) якого володіє, користується та розпоряджається холдингова компанія. Під державною холдинговою компанією розуміється холдингова компанія, утворена у формі відкритого акціонерного товариства, не менш як 100 відсотків акцій якого належить державі. Цим поняттям протирічить визначення холдингової компанії, до якого не включаються пакети акцій, що перебувають у державній власності. За законом про холдинги такі пакети акцій є складовими холдингових корпоративних пакетів, однак якщо 100 відсотків акцій самої холдингової компанії належать державі, то вона є державною холдинговою компанією.

Специфічною організаційною формою об'єднання капіталів є холдингові компанії. Холдингова компанія - це інтегроване товариство, яке безпосередньо не бере участі у виробничій діяльності, а використовує свої кошти для придбання контрольних активів, акцій інших підприємств, які є учасниками концерну або іншого добровільного об'єднання. Завдяки цьому холдингова компанія здійснює контроль за діяльністю таких підприємств.

Холдинг (від англ. to hold - держати) - це компанія, яка володіє контрольними пакетами акцій інших підприємств з метою здійснення щодо них функцій контролю і управління.

У світовій практиці холдингові компанії (ХК) - це перш за все фінансові центри, навколо яких об'єднуються окремі компанії, не втрачаючи при цьому своєї комерційної самостійності. На сьогодні практично всі найбільші корпорації США і Західної Європи мають у своєму складі фінансовий центр у вигляді холдингової компанії.

Перевага холдингових структур пов'язана із централізацією фінансово-економічного управління ланцюгами технологічно залежних підприємств, у тому числі зі зниженням ризиків інвестицій і взаємних поставок, економією трансакційних витрат, ростом можливостей фінансового і податкового маневрування та ін.

Холдинги характеризуються високим рівнем організації акціонерного капіталу. Через них налагоджується функціональна взаємодія капіталів, що належать різним за профілем діяльності підприємствам, включаючи пряме їх злиття і втрату самостійності. У складі холдингу вирішуються народногосподарські проблеми, які не під силу окремому підприємству: розробка і створення складних технічних процесів, освоєння високих технологій, отримання значних кредитів під певні програми, створення нових виробничих потужностей та ін.

Як правило, найбільш вагомими мотивами створення холдингових компаній у країнах з розвинутою економікою є такі:

- 1) придбання контролю над підприємствами;
- 2) можливість концентрації капіталів, більш вільне їх перетікання і на цій основі оптимізація інвестиційного процесу;
- 3) консолідація діяльності групи підприємств з метою зменшення податкових платежів. Це досягається шляхом укладення угод між підприємствами, відповідно до яких їх прибутки чи збитки переводяться безпосередньо до холдингової компанії, що дозволяє холдингу враховувати збитки одного підприємства та прибутки іншого для сплати податку з решти частини прибутку;

- 4) залучення додаткових виробничих потужностей у результаті поглинання підприємств;
- 5) можливість диверсифікації виробництва, зниження ризику при виході на ринок;
- 6) розподіл господарських ризиків між різноманітними дочірніми фірмами;
- 7) проникнення через холдинг в інші сфери виробництва і збуту товарів;
- 8) проведення загальної технічної, економічної, кадрової політики та здійснення контролю за дотриманням спільних інтересів підприємств.

До складу холдингу входять:

- головне підприємство, яке здійснює контроль і управління дочірніми підприємствами ;
- дочірні підприємства, контрольними пакетами котрих володіє головне підприємство;
- асоційовані підприємства, вкладення в які не дозволяють головному підприємству повністю контролювати їх і визначати основні напрямки фінансово-господарської діяльності;
- підприємства, вкладення в які не дають права участі в управлінні;
- інші господарські суб'єкти.

З юридичної точки зору холдинг - це об'єднання з частковою правоздатністю. Підприємства, що перебувають під контролем холдингу, не втрачають своєї юридичної самостійності, а холдингова компанія як сукупність організацій не набуває статусу юридичної особи. Водночас існує економічна залежність підприємств холдингу. Це проявляється у тому, що дії учасників визначаються волевиявленням головного підприємства.

Як показує практика, більш відомою на даний момент і загальною формою «злиття і поглинання» в сучасній транснаціоналізації є створення холдингових структур. Вчений С. Остапенко наводить більш ширший аналіз самого поняття або терміну холдинг, термін «холдинг» походить від англійського «holder» (власник), так як холдинги мають великі пакети акцій або частки у статутному капіталі численних дочірніх компаній. Отже, за визначенням, ХК зазвичай сприймається як комерційне починання, яке контролює одну або кілька дочірніх компаній. Але, згідно поняттю професіоналів і теоретиків, економічний зміст холдингів набагато глибший і міститься не стільки у фактичному утриманні провідною компанією великого пакета акцій дочірніх компаній, як в здійсненні щодо них функцій контролю і управління.

Теоретик Ю. Уманців зазначає, що, згідно практики на міжнародному рівні холдингом є: - основна (або материнська) фірма, яка контролює інші фірми, а також має у своєму розпорядженні їх акції; - фірма, активи якої містяться у володінні частинами в інших компаніях і здійснення управління ними [24, с. 41]. При цьому, А. А. Романенко повністю вірно заявляє, що головними факторами діяльності холдингових структур є те, що: - холдинги створюються як підсумок економічного функціонування а також зосередження підприємництва; - холдинги формуються з метою економії витрат на кваліфіковані кадри, наукові розробки і тому подібне; - холдинги створюються з метою реєстрації та застосування одиничних для всіх компаній групи торгових марок; - холдинги набагато спрощують завдання організації забезпечення, маркетингу, реалізацією і управління мережею однорідних або різнорідних компаній.

При цьому існують чимало чисельних заводів, підприємств, банків, компаній, що мають юридичну незалежність, а основна компанія-холдинг, яка зосереджує в своїх руках їх контрольні пакети, надає всій структурі характер єдності і керованості компаніями холдинговою компанією.

З підтримкою домінуючої ролі в статутному капіталі, і засобом визначення їх господарської діяльності (одноосібно виконуючи головуючу функцію), а ще іншими методами передбаченими законодавством виконується контроль основної компанії згідно з власними дочірніми товариствами. Холдинги є фінансовими організаціями але все ж відрізняються від таких фінансових установ, як банки, інвестиційні фірми, фонди. Холдинги можуть виконувати капіталовкладення на пряму в нефінансові структури (промислові, торгові та інші підприємства), банки цього робити не можуть. А коли холдинги отримують певні ліцензії, то вони взагалі можуть здійснювати кредитно-фінансову діяльність.

1.2 Види холдингових компаній та їх характеристики

Холдинові компанії поділяють за певними чіткими ознаками. Відповідно до опрацьованого матеріалу варто зазначити що ХК поділяють наступним чином :

- портфельний холдинг(portfolio holding). Не наділений повноваженнями щодо того щоб здійснювати певне управління капіталами даного виду холдингу
- інвестиційний холдинг(investment holding). Відповідно наділений зазначеними вище повноваженнями а саме управління певними активами
- портфельно-інвестиційний холдинг(Portfolio and Investment Holding). Поєднує в собі характерні ознаки як портфельного а також інвестиційного холдингу.

Також варто виокремити ХК за характером діяльності:

- чисті холдинги (здійснюють контрольно-управлінську діяльність)
- змішані холдинги (ведуть підприємницьку діяльність)

Чистий холдинг а також порядок його формування зазначений на схемі 1.1.

Змішаному холдингу властива схема його формування яка зазначена в схемі 1.2

Окремі випадки формування змішаного холдингу відображені у схемі 1.3

Для вирішення завдань, пов'язаних з діяльністю пріоритетних галузей чи регіонів, можуть створюватися холдинги за участю держави і муніципальних органів. Типову схему формування такого холдингу подано на рис. 1.4.

Основною метою створення чистого холдингу є:

- гнучке реагування на коливання кон'юнктури ринку;
- оперативне маневрування капіталовкладеннями;
- полегшення податкового тиску (перерозподіл надприбутку, переведення його в інвестиції, що не оподатковуються чи оподатковуються за зниженими ставками, в інші підприємства, що входять до складу холдингу);
- диверсифікованість;
- збалансована діяльність на основі спільної мети;
- збереження оперативного управління та господарської самостійності на рівні підприємства;

– можливість одержання підтримки в складні періоди діяльності підприємства.

Змішаному холдингу властиві участь банківських установ в управлінні довіреною їм власністю і використання страхових, інвестиційних компаній або інноваційних фондів. Істотною перевагою такого холдингу є можливість оперативного маневрування кредитно-фінансовими ресурсами.

Одиничними випадками формування змішаних холдингів є придбання торговими чи промисловими підприємствами контрольних пакетів акцій кредитно-фінансових установ.

Рисунок 1.1 - Схема формування чистого холдингу

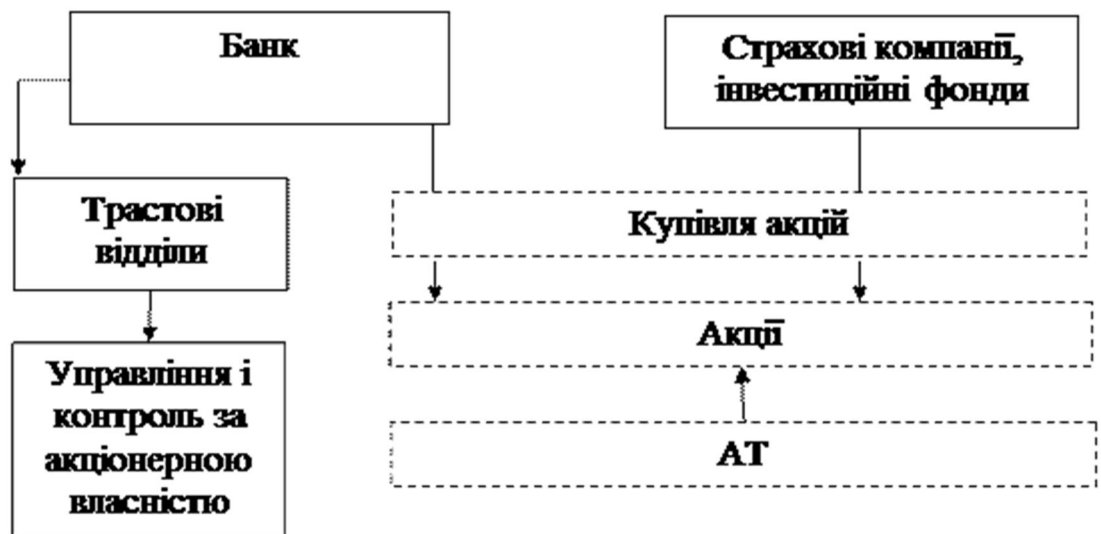

Рисунок 1.2 - Схема формування змішаного холдингу

Рисунок 1.3 – Окремі види формування змішаного холдингу

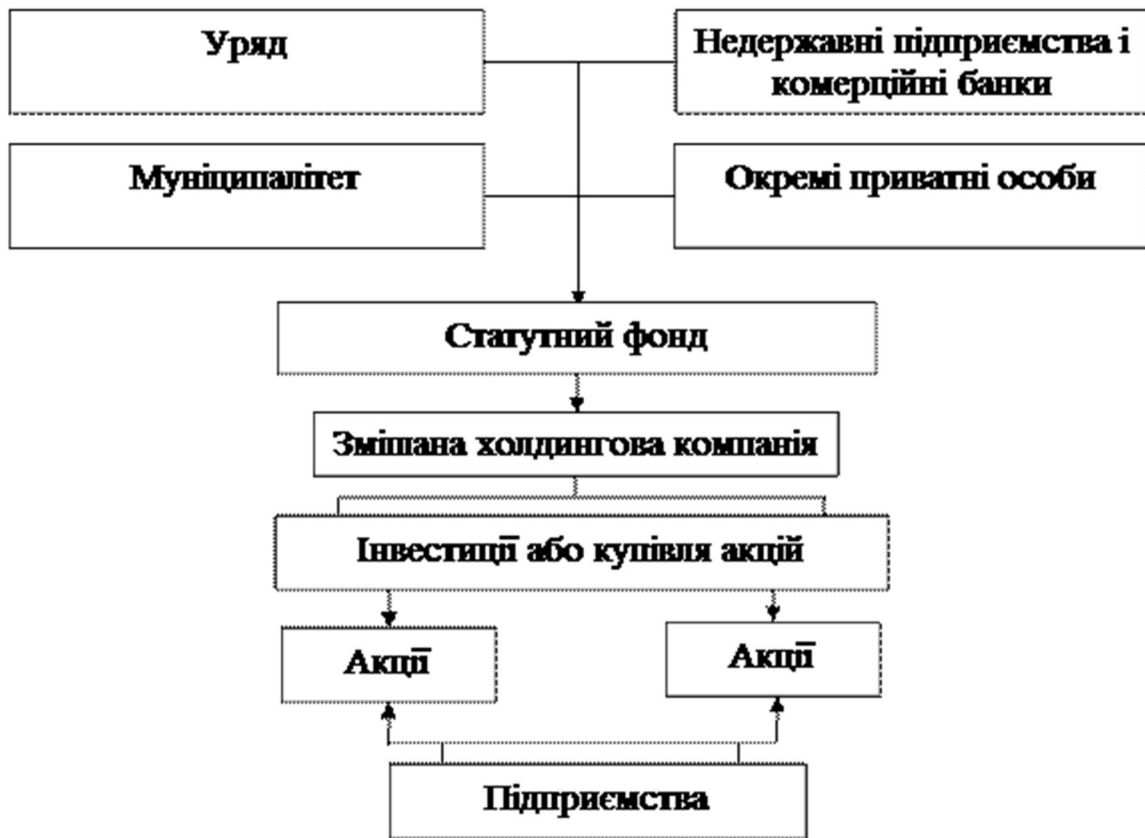
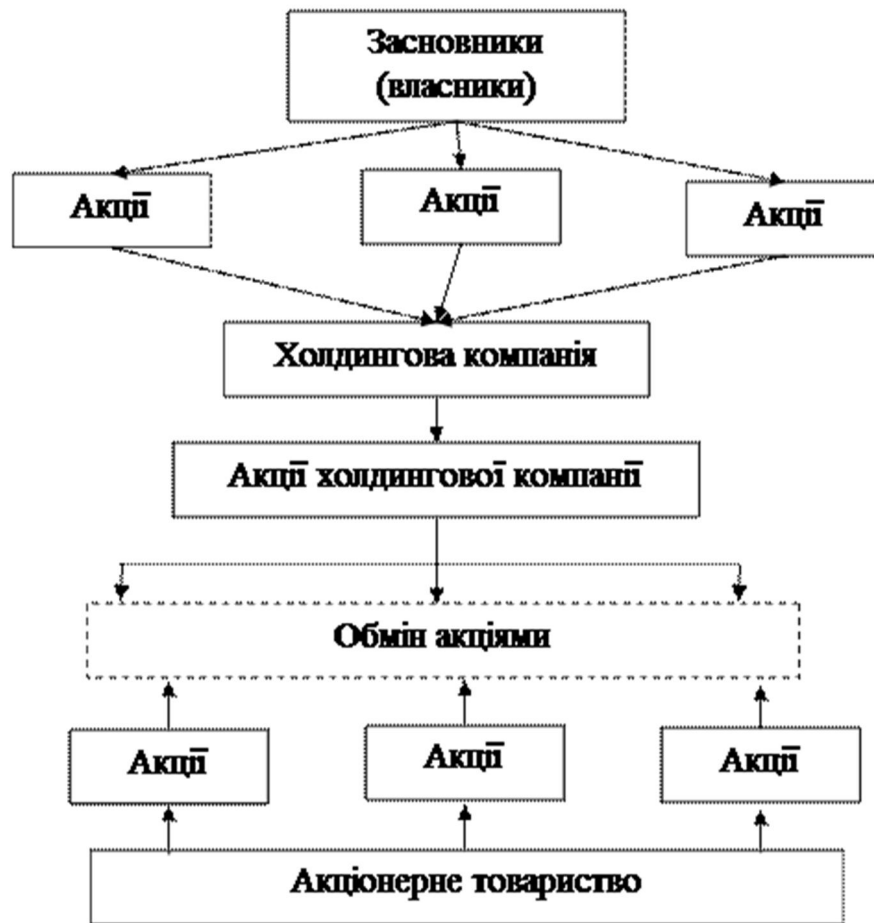

Рисунок 1.4 - Схема формування холдингу за участю держави та муніципальних органів

Висновки до розділу 1

Холдинг – це компанія, яка володіє контрольними пакетами акцій інших підприємств з метою здійснення по відношенню до них функцій контролю і управління. В світовій практиці холдингові компанії – це перш за все, фінансові центри, навколо яких об'єднуються окремі компанії, не втрачаючи при цьому своєї комерційної самостійності. Існує два види холдингів: чистий холдинг (фінансовий), який створюється, насамперед, з метою фінансового контролю та управління, змішаний холдинг здійснює також певну підприємницьку діяльність (промисловість, торгівля, транспорт, кредитно-фінансова діяльність). При цьому зауважено, що останнім часом намітився кількісний ріст чистих холдингів, які об'єднують фінансові заклади (банки, страхові та інші фірми).

Холдинги (холдингові компанії) – специфічна організаційна форма об'єднання капіталів: інтегроване товариство, що безпосередньо не займається виробничою діяльністю, а використовує свої кошти для придбання контрольних пакетів акцій інших підприємств, які є учасниками концерну або іншого добровільного об'єднання. Об'єднані у холдингу суб'єкти мають юридичну й господарську самостійність. Проте право вирішення основних питань їхньої діяльності належить холдинговій компанії. Холдинг — холдингове добровільне об'єднання підприємств з метою управління іншими компаніями за допомогою володіння контрольними пакетами їх акцій. Розрізняють два види холдингу — чистий холдинг, який утворюється спеціально для виконання зазначеної вище функції, а також змішаний холдинг, який поряд з управлінням за допомогою контрольних пакетів акцій здійснює також підприємницьку діяльність в промисловості, кредитно-банківській, торговельній, транспортній та інших сферах. Функції холдингу фактично здійснює будь-яка велика компанія, яка володіє контрольними пакетами акцій інших компаній.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ, ДІЯЛЬНОСТІ І ЛІКВІДАЦІЇ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Відповідний порядок створення і реєстрації холдингових компаній визначено в таких нормативних актах як : Цивільний кодекс України [2], Господарським кодексом України [1], Законом України «Про акціонерні товариства» [3], Законом України «Про холдингові компанії в Україні» [5]. Зокрема, в ст. 3. Закон України «Про холдингові компанії в Україні» (далі - Закон) зазначається, що холдингові компанії можуть створюватися: - органами, уповноваженими до таких правочинів, муніципальними органами приватизації самостійно або спільно з іншими засновниками шляхом з'єднання в статутному капіталі холдингових корпоративних пакетів акцій (часток, паїв - іншими суб'єктами на договірних засадах [5]. в той же час, С. В. Несінова показує на те, що у випадках, передбачених законодавством, ХК утворюються за умови отримання відповідного дозволу органу Антимонопольного комітету України або Кабінета Міністрів України , де узгоджені дії суб'єктів господарювання. Проекти установчих документів холдингових компаній, які утворюються за умови отримання зазначеного дозволу, підлягають погодженню з відповідною органом Антимонопольного комітету України [19, с . 301].

Висновок в розробці холдингової фірми приймається власниками холдингових корпоративних пакетів акцій (часток, паїв) та оформлюється відповідний контракт. Окремо слід визначити особливості формування холдингів. Так, в ст. 7-1 згідно цього приводу відзначається, що: Основоположним і єдиним акціонером державної ХК є Кабінет Міністрів України [5]. Статутний капітал такої ХК створюється за рахунок держави та акцій державних холдингових компаній, часток (паїв) в статутних капіталах господарських товариств, а також вкладів і нематеріальних активів, потрібних для здійснення її діяльності.

Пакети акцій (часток, паїв) або активи, передані в статутний капітал Державної холдингової компанії перебувають у державній власності і закріплюються за нею на праві господарського відання. Холдингова компанія набуває статусу юридичної особи з дати державної реєстрації її створення в розпорядку, визначеному Законодавством України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських об'єднань» [4]. При цьому, ст. 5 Закону описує такі особливості створення та діяльності ХК:

1. Для здійснення діяльності холдингової компанії необхідно створити статутний капітал. Його формують за рахунок вкладів у формі холдингових корпоративних пакетів акцій (часток, паїв), а ще інших вкладів у формі доходів, засобів і нематеріальних активів. Статутний капітал холдингової компанії не повинен перевищувати 20 відсотків частини у формі майна, засобів і нематеріальних активів, потрібних для діяльності холдингової компанії.

2. Якщо в порядку денному загальних зборів акціонерів холдингової компанії піднімається питання про відчуження всіх пакетів акцій (паїв, часток) корпоративних підприємств або ліквідацію холдингової компанії, то такі загальні збори є дійсними лише у випадку реєстрації для участі їх акціонерів (їх представників), що мають в погодженням з статуту холдингової компанії більше 80 відсотків голосів. Прийняття рішення про відчуження всіх пакетів акцій (часток, паїв) корпоративних підприємств або ліквідацію холдингової компанії приймаються тільки на загальних зборах холдингової компанії. Зазначені рішення приймаються більшістю в 3/4 голосів акціонерів (їх представників), які зареєструвалися для ролі в загальних зборах, з урахуванням обмежень поставлених реальним Законодавством.

3. Обмеження угод тримаються в статуті холдингової фірми, порівняно права органами виконувати управління фірми, а ще випуску цінних паперів.

На загальних зборах холдингової компанії вирішуються такі основні питання:

- створення порівняно конкурсних опціонів в процесі здійснення діяльності

- господарської, інвестиційної, фінансової та науково-технічної політики;
- визначення напрямків і розпорядку застосування прибутку корпоративних підприємств;
- затвердження планів суспільного і виробничого розвитку корпоративних підприємств [5].

До компетенції загальних зборів холдингової компанії законом або статутом може бути віднесено і інші питання. Таким чином, законодавче оформлення в процесі утворення та реєстрації холдингових компаній в Україні досить чітко регламентоване. У цьому Законі особливу увагу приділяється регламентації ДХК. Так, ст. 6 Закону описує, що ДХК утворюються органами, уповноваженими на здійснення державної діяльності у сфері управління майном, або державними органами приватизації [5]. При цьому, І. В. Лукач зазначає, що засновниками ДХК в процесі корпоратизації державних підприємств, мають бути відповідні державні органи які уповноважені на здійснення таких правочинів [16, с. 51]. Статутний капітал такої ДХК створюється за рахунок та належить державі акцій (часток, паїв) відповідних господарських товариств у встановленому законодавством порядку. Кабінет Міністрів України визначає суб'єктів, які в процесі корпоратизації та приватизації [16, с. 53]. Законодавцем ще чітко визначено ініціаторів створення холдингових структур. Так, в ч. 4 ст. 6 Закону зазначається, що ініціатором створення держ холдингової фірми в процесі корпоратизації може бути: відповідний державний орган уповноважений на здійснення такої діяльності [5].

У разі якщо ініціатором створення держ холдингової фірми є орган, уповноважений управляти держ майном, список компаній та їх структурних підрозділів, на складі яких пропонується створити державну холдингову компанію і її колективні підприємства, і проект статуту державної холдингової компанії готує цей орган. Висновок в розробці державної холдингової компанії в

процесі корпоратизації (приватизації) приймає орган, уповноважений управляти держ майном, державний орган приватизації.

Погоджує такий висновок Кабінет Міністрів України. А ще затверджується порядок створення ДХК Кабінетом Міністрів України відповідно до поданням центрального органу виконавчої влади, який гарантує створення і реалізує державну політику у сфері економічного розвитку.

За відповідністю до законодавства здійснюється управління пакетами акцій ДХК. Акції таких холдингових компаній не можуть існувати одинично. Державні пакети акцій (часток, паїв) та державний актив, передані державою в статутний капітал ДХК, неможливо застосовувати для формування статутних капіталів усіх компаній.

ДХК заборонено здійснювати діяння, які мають всі шанси привести до відчуження акцій (часток, паїв) або майна, внесених в його статутний капітал, поки не завершиться процес її приватизації. колективні підприємства приймають рішення в приватизації лише після такого, як висновок в приватизації стане прийнято усіма корпоративними підприємствами, пакети акцій (часток, паїв) яких передано до статутного капіталу такої холдингової компанії. Підготовку до продажу акцій державної холдингової компанії проводять лише її засновник (засновники) та державні органи приватизації в установленому законодавством порядку з урахуванням всіх особливостей, визначених законодавством.

Також варто зачіпити питання щодо аудит ХК. Фінансове становище засновників - юридичних осіб щодо їх спроможності здійснити належні внески в статутний капітал господарського співтовариства у випадках, передбачених законодавством.

Автентичність і повнота річного балансу і звітності господарського співтовариства в варіантах, визначених законодавством, повинні бути доведені аудитором (аудиторською організацією) (Господарський кодекс України, п. 3 ст. 90).

Для кращого розуміння аудиту фінансової звітності холдингових компаній важливо визначити його об'єкт і об'єкти. Особливістю визначення предмета аудиту для холдингової компанії є те, що інформація про факти (процеси) господарської ділової групи компаній як єдиної господарської організації, процеси господарської діяльності матерінської фірми і дочірніх компаній як самостійних юридичних осіб а також внутрішньо групові процеси. За підсумками вивчення класифікації об'єктів аудиту в економічному літературі, вивчення абстрактного основ бухгалтерського обліку холдингової фірми, нами було визначено такі особливості класифікації об'єктів аудиту холдингових компаній:

- основою класифікації об'єктів аудиту відповідно щодо холдингових компаній є їхнє належне функціонування
- в класифікації об'єктів аудиту доцільно віділити фінансово-інвестиційну сферу і внутрішньо групові операції в сферах матеріально-технічного забезпечення, виготовлення, збуту;
- згідно ставлення до часу доцільно віділити в класифікації об'єктів аудиту первісну і подальшу оцінку інвестицій, а також основи фінансової звітності;

Аудиторська діяльність щодо холдингових компаній і її корпоративних підприємств здійснюється раз на рік відповідно до законодавства. Холдингова компанія здійснює внутрішній аудит (контроль) власних корпоративних компаній [5]. При цьому, А. А. Романенко відзначає, що в офіційному друкованому зведенні комісії по цінним паперам та фондовому ринку має бути зазначена інформація про холдингову компанію з дня її державної реєстрації. Вчений ще зазначає, що холдингова компанія повинна не рідше 1-го разу в рік в період власної діяльності оприлюднювати свою фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність власних корпоративних компаній [21, с. 99-100]. В. В. Круш наголошує на тому, що не беручи до уваги обов'язкової фінансової звітності, ДХК повинні ще надавати державним контролюючим органам наступні документи аналітично-прогнозного характеру : діагностика подій, що позитивно

або негативно діють на динаміку акціонерне вартості холдингу і компаній, які вступають в нього; - діючий прогноз рівня заслуги, виконання показників результативності та ефективність виробничих, інвестиційних і інноваційних програм (з урахуванням різних сценаріїв розвитку подій в середовищі господарювання) ступені грошового постачання їх реалізації і пропозицій щодо перерозподілу інвестицій; - критика рівня інвестиційних опціонів холдингу, , плану розподілу всередині - колективного фінансування; - аудит ефективності реалізації стратегічного (і пов'язаних з ними фінансових планів холдингу), або цільового призначення програми холдингу згідно попереднього планового періоду; висновок в ліквідації холдингу приймається на загальних зборах акціонерів [5].

Висновки до розділу 2

За результатами проведених досліджень, з'ясовано, що відокремлюють наступні основні моделі створення та розвитку холдингових компаній: утворення шляхом перетворення великих компаній з виділенням з їхнього складу підрозділів як юридично самостійних (дочірніх) компаній, контрольні пакети акцій яких закріплюються у власності головних компаній; об'єднання пакетів акцій юридично самостійних компаній та передачі цих пакетів холдинговій компанії; утворення шляхом купівлі існуючою компанією пакета акцій інших компаній, що стають дочірніми стосовно неї; заснування нових компаній, що із самого початку здобувають право домінуючої участі в інших компаніях. Механізм утворення холдингових груп в Україні має особливості, характерні для багатьох постсоціалістичних європейських країн, і дещо відрізняється від практики країн із розвинутою ринковою економікою. У процесі акціонування підприємств відбувалося об'єднання контрольних пакетів і передача їх центру — материнській компанії, що по суті заміняла формально скасоване відомство. Це об'єднання здійснювалося, як правило, адміністративними методами, зберігаючи і закріплюючи підпорядкований статус акціонерних товариств.

3. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

3.1 Заходи щодо поліпшення функціонування холдингових компаній

На базі проведених досліджень з даної тематики, можна стверджувати, що інноваційні холдингова компаній, являють собою багаторівневу структуру, в якій компанії можуть виступати відразу холдингами і дочірніми фірмами стосовно різних членів групи. Дочірні компанії в холдингової системі можуть утворювати стосовно материнської фірми (центрального холдингу).

Характер і форми взаємодії центрального холдингу з дочірніми підприємствами залежався від стадій циклу холдингової групи. На ранніх стадіях розвитку взаємодія характеризується централізацією управління, потужної вертикальної зв'язками, слабкою автономією структурних ланок. У цьому випадку дочірні компанії мають всі шанси не мати досконалої юридичної самостійності, а мати статус підрозділів.

Рекомендуємо управління такої компанією виконувати на базі лінійно-функціональної схеми, що підключає як окремий підрозділ, так і підконтрольні компанії.

ХК на подальших етапах розвитку будуть здійснювати розподіл даних структурних ланок в самостійні організації, ступінь підконтрольності материнській компанії при цьому визначається її ставка в капіталі. Відбуватиметься створення фактично холдингової групи, при цьому методика управління зміниться з лінійно-функціональної на матрично-департаментну з перенесенням функцій згідно оперативному управлінню і прийняттю рішень в дочірні компанії.

Функції основної фірми, що є центральним холдингом, в новітній структурі носить грошовий характер: визначення цілей і стратегії, управління власністю, визначення принципів і способів управління, торгівля цінними паперами.

Ще одним курсом покращення управління ХК є злиття і поглинання компаній, що посилять їх позиції на ринках. Варто зазначити, що ці процеси можуть призвести до обмеження конкуренції на ринках. Вважаємо, що на сучасності кроці кризового стану економіки, а ще зміцнення конкурентної боротьби на ринку будівництва процеси злиттів є неупередженою необхідністю для постачання економічної ефективності, конкурентоспроможності і виживання одиничних компаній в сучасних умовах.

3.2 Проблемні питання правового регулювання діяльності державних холдингових компаній в Україні

Державні холдингові компанії; засновані в процесі приватизації від державних компаній, відіграють головну роль як одна з провідних організаційно-правових форм управління державним майном . Холдинги сприяють збереженню великих компаній, зміцненню добросусідських зв'язків, залучення новітньої інвестицій, збільшення конкурентоспроможності багатьох видів вітчизняної продукції.

В даний момент дуже актуальною проблемою для державних холдингів є впровадження нової моделі постачання їх ефективного функціонування, побудоване на базі реформування структури власності, перетворення холдингів на управлінські фірми, які діють на основі ринкових, підприємницький принципів. Однак виникають значні труднощі а саме: брак відпрацьованих способів стратегічного управління, які б включали активність дій інноваційного розвитку, зміни кон'юнктури ринку, а ще передбачали інструменти вирішення проблеми низької стратегічної гнучкості великих компаній, обумовленої рисами функціонування суб'єктів господарювання державної форми власності.

В умовах ринкового середовища способами вирішення проблем ефективного функціонування державних холдингів в Україні є впровадження системи бюджетування і формування системи економічного управління холдингом з центрами відповідальності (центри заробітків, центри витрат, центри прибутку, центри інвестицій, центр управління та контролю), і визначення на цій основі ступені свободи прийняття управлінських рішень керівництвом компаній, що входять до складу холдингу. Це створить основу для формування в холдингу дієвої системи внутрішньо - корпоративного підприємництва, в рамках якої компанії холдингу орієнтуватимуть свою активність на зовнішнього і внутрішнього клієнта в погодженні з затвердженими холдингом рекламного плану.

Для постачання реалізації таких цілей зажадає модернізації існуючі підходи до фінансового планування від державних холдингів. В даний момент таке планування є тактичним: уряд заявляє і контролює виконання лише річних фінансових планів державних холдингів, єдиною законодавчо закріпленою умовою для яких є передбачення в планах отримання валового і чистого заробітку в розмірі не найменш прогнозованого показника попереднього року з урахуванням прогнозного рівня інфляції.

Таким чином, на сьогодні в Україні для вирішення проблем підвищення ефективності функціонування муніципальних холдингів необхідна трансформація системи управління державними акціонерними правами, вдосконалення наявної моделі створення муніципальних холдингів в процесі корпоратизації та приватизації з урахуванням особливостей стратегічного розвитку, способу оцінки їх ефективності з урахуванням галузевих особливостей і стратегічних цілей країни.

Висновки

На основі проведених в курсовій роботі досліджень можна зробити наступні висновки. Визначено, що холдинг – це компанія, яка володіє контрольними пакетами акцій інших підприємств з метою здійснення по відношенню до них функцій контролю і управління. В світовій практиці холдингові компанії – це перш за все, фінансові центри, навколо яких об'єднуються окремі компанії, не втрачаючи при цьому своєї комерційної самостійності. Виявлено, що є два види холдингів: чистий холдинг (фінансовий), який створюється, насамперед, з метою фінансового контролю та управління, змішаний холдинг здійснює також певну підприємницьку діяльність (промисловість, торгівля, транспорт, кредитно-фінансова діяльність). При цьому зауважено, що останнім часом намітився кількісний ріст чистих холдингів, які об'єднують фінансові заклади (банки, страхові та інші фірми). За результатами проведених досліджень, з'ясовано, що видокремлюють наступні основні моделі створення та розвитку холдингових компаній: утворення шляхом перетворення великих компаній з виділенням з їхнього складу підрозділів як юридично самостійних (дочірніх) компаній, контрольні пакети акцій яких закріплюються у власності головних компаній; об'єднання пакетів акцій юридично самостійних компаній та передачі цих пакетів холдинговій компанії; утворення шляхом купівлі існуючою компанією пакета акцій інших компаній, що стають дочірніми стосовно неї; заснування нових компаній, що із самого початку здобувають право домінуючої участі в інших компаніях. Особливістю створення холдингових компаній, визначених чинним законодавством України, є правило, відповідно до якого останні створюються у формі публічного акціонерного товариства шляхом об'єднання в статутному фонді контрольних пакетів акцій дочірніх підприємств і інших активів.

Загальний порядок утворення акціонерних товариств урегульований Цивільним і Господарським кодексами, Законом України «Про господарські товариства», Законом України «Про акціонерні товариства», а також різноманітними нормативно-правовими актами, прийнятими Державною комісією з цінних паперів і фондового ринку України. Основними причинами утворення холдингових структур є те, що: - формування холдингів є результатом економічної концентрації підприємництва; - створення холдингів з ціллю економії видатків на наукові розробки та кваліфіковані кадри, тощо; - формування холдингів для того, щоб використовувати єдину торгову марку групою підприємств, що входять до його складу; - холдинги полегшують завдання організації маркетингу, збуту, постачання та управління мережею однорідних або різнорідних підприємств; - холдинги дають можливість уникнути недружнього поглинання тощо.

Становлення ринкових відносин в Україні супроводжується пошуком альтернативних організаційно-правових форм суб'єктів господарювання та нових способів управління господарськими процесами, одним з яких є створення групи підприємств на чолі з холдинговою компанією.

У законодавстві України та наукових дослідженнях, що торкаються проблем правового становища холдингових компаній, немає єдиного підходу до визначення поняття холдингової компанії та її правової природи, часто конструкція холдингової компанії виводиться під іншими поняттями.

Однією з найпоширеніших структур, характерних для розвинутої ринкової економіки, є така форма організації, як холдинг (холдингова система). Функціонування холдингових систем, з одного боку, має ряд переваг перед звичайними акціонерними товариствами, а з іншого боку - характеризуються особливостями, що породжують нові проблеми і труднощі, що не є характерні для окремих компаній.

В Україні немає великого досвіду формування холдингових систем. За даними Антимонопольного комітету України за період з 1998 по 2003 роки в Україні було сформовано з дозволу Комітету близько 900 холдингових компаній та об'єднань підприємств, що мали ознаки холдингової системи. Ефективність процесу створення холдингів залежить від державного регулювання підприємницької діяльності та від розробки і впровадження в практику відповідних сучасним холдингам інструментів менеджменту організацій. Важливим складовим менеджменту в даному випадку є механізм інвестиційної взаємодії холдингу і дочірніх компаній, методи планування інвестицій, організаційного забезпечення інвестиційної діяльності та розподілу прибутків.

Такі питання, як формування структури холдингової компанії у взаємозв'язку з її життєвим циклом, створення ефективного механізму взаємодії холдингової групи з інвесторами, активізація діяльності менеджерів у розробці і реалізації інвестиційних проектів, потребують розвитку з урахуванням особливостей національної економіки України.

Як показує досвід таких країн як Польща, Угорщина створення холдингових компаній при переході до ринкової економіки є наслідком проведених економічних реформ. Основу розвитку холдингових компаній складає акціонерна власність, тому створення і розвиток цих компаній тісно пов'язані з такими процесами, як приватизація, корпоратизація, створення ринкової інфраструктури.

Механізм утворення холдингових груп в Україні має особливості, характерні для багатьох постсоціалістичних європейських країн, і дещо відрізняється від практики країн із розвинутою ринковою економікою. Формування холдингів в Україні й інших країнах СНД почалося шляхом реорганізації колишніх відомств і головкомів. У процесі акціонування підприємств відбувалося об'єднання контрольних пакетів і передача їх центру - материнській компанії, що по суті заміняла формально скасоване відомство. Це об'єднання здійснювалося, як правило, адміністративними методами, зберігаючи і закріплюючи підпорядкований статус акціонерних товариств.

Нормативно-правовий механізм регулювання діяльності холдингів в Україні є недостатньо ефективним в загальній структурі механізмів регулювання економіки. Основними його складовими є: конституційні норми, Господарський, Цивільний та Податковий кодекси, окремі Закони України щодо утворення та діяльності інтегрованих структур, нормотворчі акти президента України, уряду та місцевих органів влади, внутрішні установчі документи. Зазначені акти носять системний, а часто – навіть, суперечливий 33 характер, це на практиці зменшує їх сферу впливу та викликає чимало запитань стосовно їх застосування. Основними особливостями, що характеризують холдингові компанії за законодавством України, є: холдингові компанії можуть бути дочірнім підприємством інших холдингових компаній; дочірнє підприємство не може володіти акціями холдингової компанії; законодавство передбачає також низку обмежень відносно створення і діяльності холдингових компаній. Водночас, не зважаючи на те, що діяльність холдингових компаній в Україні з законодавчої точки зору є неповністю врегульованою, присутність холдингових структур в вітчизняній економіці є доволі відчутною, особливо в агропромисловому комплексі. Це зумовлено тим, що невід’ємним атрибутом розвитку агробізнесу в світі є економічна концентрація.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року із наступними змінами і доповненнями / Відомості Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 із наступними змінами і доповненнями / Відомості Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 із наступними змінами і доповненнями / Відомості Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
4. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 із наступними змінами і доповненнями / Відомості Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
5. Закон України «Про холдингові компанії в Україні» від 15 березня 2006 р. із наступними змінами і доповненнями / Відомості Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3528-15>
6. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 із наступними змінами і доповненнями / Відомості Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3480-15/para0493#o493>
7. Вінник О. М. Господарське право : [навч. посіб.] / О. М. Вінник. – К. : Правова єдність, 2012. – 766 с
8. Господарське право [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.com/13340203/pravo/pravoviy_status_holdingovih_kompaniy.

9. Герасимова С.В. Управління інвестиційною діяльністю акціонерних товариств: монографія.- К.: Знання, 2006.- 407с
10. Герасимова С. Інвестиційна діяльність акціонерних товариств та пріоритетні напрями інвестування// Світ фінансів.- 2007.- №2.- С. 164-172
11. Гончарова І. Практичні рекомендації щодо вдосконалення управління холдингом в Україні // Підприємництво, госп-во і право. -2002. -№ 11. -С. 133-135
- 12.Грещак М. Г., Колот В. М., Налівайко А. П., Покропивний С. Ф. Економіка підприємства: Підручник / За ред. С. Ф. Покропивного. -2-ге вид., перероб. та доп. -К. : КНЕУ, 2010. -526с.
13. Деревянко Е. Эффективная коммуникационная политика холдинга. // Материалы Конференции «Эффективные стратегии развития холдингов – 2004». - С. 63-75.
14. Круш В.В.Проблеми функціонування державних холдингових компаній в Україні / В. В. Круш // VII Міжнародна науково-практична конференція «Освіта і наука XXI століття». – 2011. – С. 40-43.
15. Лукач І. В. Правове становище холдингових компаній за законодавством деяких зарубіжних країн: порівняльний аналіз / І. В. Лукач // Університетські наукові записки. – 2014. – №1. – С. 160-166
16. Лукач І. В. Правове становище холдингових компаній: монографія – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 240 с
17. Несинова С. В. Господарське право України : навч. посіб. / С. В. Несинова, В. С. Воронко, Т. С. Чебикіна ; за заг. ред. С. В. Несиної. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 564 с.
18. Оніщук М. С. Роль холдингових структур в економіці України / М. С. Оніщук / Бізнес-Інформ. – 2014. – №3. – С. 31-37. 37 21.

19. Романенко О. А. Фінанси холдингових компаній / О. А. Романенко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. – 255 с.
20. Токарев К. М. Розвиток та становлення законодавства про холдингові компанії в Україні / К. М. Токарев
21. Уманців Г. В. Холдингові компанії та промислово-фінансові групи у сучасній економіці / Г. В. Уманців – К.: ВІРА-Р; Альтерпрес, 2012. – 429 с. 25.
22. Шомін Михайло. Правовий статус холдингових компаній: проблеми та перспективи / Михайло Шомін [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2285>.
23. Щербина В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. – 5-те вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 600 с.